

Mod til at være tro mod sin tro

Forkyndelsen mellem prædikestol og kirkebænk

Marianne Gaarden

Når man står på en prædikestol over for en stiltiende menighed på kirkebænken, der primært ytrer sig ved hjælp af kropssproget, (som kirkegænger kan man lukke øjnene, kigge væk, se på sin mobiltelefon eller man kan kigge interesseret, nærværende og intenst) så kan man som prædikant nemt komme til at antage, at ens forståelse af bibelteksterne, ens teologi eller ens kristne etik kan overføres til kirkegængerne, som om mening blot kan overføres fra en bevidsthed til en anden. Så enkelt er det imidlertid ikke. Det handler denne artikel om.¹

Som nyudklækket præst **besteg** jeg den 24. december prædikestolen i Frederiksborg Slotskirke med en af mine første prædikener. Kirken var som i alle andre kirker landet over fyldt til bristepunktet denne ene dag om året. Lettere nervøs stod jeg foran 8-900 mennesker. Jeg havde arbejdet intenst med min prædiken, og i overensstemmelse med retoriske teorier og nyere homiletik (prædikenlære) var intentionen at inddrage tilhørernes perspektiv, så de havde mulighed for at identificere sig med budskabet.

Så fremfor at forklare prædikens teologiske budskab – at ægte sand glæde for den kristne består i at tilsidesætte sig selv fremfor at søge selv-

1. Sprogfilosofisk er det udførligt beskrevet, hvilket empirisk kirkeforskning underbygger, at ord ikke primært har en isoleret betydning i sig selv, men nærmere får sin betydning i den kontekst ordene bliver brugt. Den teoretiske forståelse af kommunikation som en envejs overførsel af mening fra en aktiv taler til en passiv lytter blevet aflivet mange gange, men i praksis er den forståelse af kommunikation svær at aflive.

tilfredsstillelse – så ønskede jeg at illustrere dette budskab ved hjælp af en lille anekdote. En 36-årig dansk kvinde gik til lægen for at få fornyet sin p-pillerecept. Lægen sagde: “Jeg burde ikke forny recepten til dig, for man bliver så selvoptaget, når man ikke lærer at tilstedesætte sine egne behov til fordel for et andet menneskes. Og ingen kan lære dig det så godt, som dit eget barn.” Dagen efter modtog jeg en mail fra en mand, der takkede mig hjerteligt for min prædiken. Jeg blev glad og stolt lige indtil jeg læste de sidste linjer i mailen, hvori han forklarede, hvorfor han så godt kunne lide min prædiken: han var også imod prævention!

Som de fleste andre nyuddannede præster lærte jeg således lige fra begyndelsen af min prædikenpraksis, at kirkegængerne tager små fragmenter af prædikenen og bygger dem ind i deres egen forforståelse. En forforståelse der ofte kan være helt inkonsistent med min intention som prædikant. Kirkegængere kan endda kommentere på noget i prædikenen, jeg som prædikanten med sikkerhed ved, at jeg ikke har sagt, end sige ment. Det er en erfaring, som mange præster kan nikke genkendende til.

Ud fra prædikantens perspektiv kan man bebrejde kirkegængerne: De har ikke hørt ordentligt efter. De kommer kun sjældent til søndagens højmesse. De har ingen viden om kristendommen og kan derfor ikke sætte sig ind i prædikantens tankegang. Ud fra kirkegængernes perspektiv kan man omvendt bebrejde præsterne: De prædiker ikke vedkommende og nærværende. De taler for teologisk indforstået om hændelser, der skete for 2000 år siden, der ikke har relevans for kirkegængernes liv i dag. Bebrejdelser eller spørgsmål om skyld bidrager imidlertid ikke konstruktivt til at styrke den kristne forkyndelse i vores tid, hvilket må være kirkens opgave i en hver tidsalder.

Så spørgsmålet er, hvad der i vores tid fremmer forkyndelsen eller med Luthers ord evangeliets levende stemme (“Viva Vox Evangelii”)? Prædiken fordrer selvfølgelig eksegetisk og kirkehistorisk viden samt evnen til systematisk teologisk refleksion, hvilket læres på de teologiske uddannelser på universiteterne – men prædikenen har brug for mere end det. Evangeliets levende stemme har også brug for en præst, der har modet til at investere sig selv og sin tro i prædikenarbejdet, og som viser, hvad prædikenenens teologiske budskab betyder i dag.

Min forgænger i embedet, den tidligere biskop over Lolland-Falsters Stift, D.G. Monrad udtrykker det således i en ordinationstale til nye præster udgivet i 1887:

Derfor står ordets forkyndelse i den nøjeste forbindelse med den åndelige tilstand hos ham, der forkynder ordet. Det mærkes uvilkårligt på røsten, om det er et levende vidnesbyrd, eller om det er ord, der er lærte, og som fremsiges uden at være gået gennem sjælen. Heraf kommer det, at de mest veltalende ord kunne være virkningsløse, og at en ganske jævn og simpel forkyndelse, der har fået et præg af sjælens liv, griber tilhørerne (Monrad 1887, 22-23).

Resultaterne af min ph.d.-afhandling, en interviewundersøgelse af præster og kirkegængere, viste mig, at det samme er tilfældet i dag (Gaarden 2014). Præstens åndelige tilstand er afgørende for prædikens virkning og meningens reception. Men hvorfor er prædikantens tro egentlig så vigtigt for menigheden? Jeg var drevet af nysgerrig og brugte tre år til at forske i, hvordan kirkegængere i forskellige menigheder hører og forstår en prædiken, og hvordan præsterne selv oplever og forstår prædikenen.

Jeg blev overrasket over, hvor stor indflydelse prædikantens person og dennes tro umiddelbart har på kirkegængerens udbytte af prædikenen. I forskningen var det tydeligt, at det for menigheden er vigtigt, at der er overensstemmelse mellem præstens tro og præstens udtryk. Derud af vokser præstens autenticitet og dermed også respekten for præsten, hvilket har afgørende indflydelse på villigheden til at lytte til og koncentrere sig om prædikenen. Samtidig var det interessant at se, hvor lidt kirkegængerne egentlig forstår prædikenen i overensstemmelse med prædikantens intention. Dette ligger imidlertid fint i tråd med international forskning, der viser at prædikenen mening ikke kan overføres fra prædikanten til kirkegænger, men skabes i et dynamisk sammenspil mellem aktørerne i selve situationen.

Min forskning viste også til overraskelse, at det er mindre væsentligt for kirkegænger, om han eller hun deler præstens forståelse af prædiketeksten, og om de er enige med præsten. Men at præsten selv tror på sine ord, det er altså vigtigt for kirkegænger. I afhandlingen beskrev jeg det som oplevelsen af en autentisk præst, der er menigheden velvillig stemt, hvilket er helt afgørende for menighedens villighed til overhovedet at lytte til prædikenen og lade sig gribe af den. Tilhører-

nes oplevelse af autenticitet afhænger af, om præsten er nærværende, personligt engageret og ikke mindst tro mod sin egen tro. De talte om præstens kropssprog, øjenkontakt, gestik og nærvær i kirkerummet, og om hvorvidt præsten selv er påvirket af teksten, og tør sætte sig selv på spil. Eller som Monrad udtrykte det, så mærkes det uvilkårligt på røsten, om det er et levende vidnesbyrd, eller blot tillærte ord, og som fremsiges uden at være gået gennem sjælen.

I interviewene med præsterne var det interessant, at de stort set alle er enige med kirkegængerne. Præsterne er godt klar over, at deres personlige tro ikke kan adskilles fra deres prædikenpraksis – også selvom det ikke harmonerer med deres teologiske overbevisning. For umiddelbart rimer det dårligt med en teologisk forståelse, der er udbredt i den danske folkekirke. Her betragtes præstens personlige tro som irrelevant for prædikenen. Mens jeg arbejdede på min afhandling, udspandt der sig i Kristeligt Dagblad en diskussion om et stillingsopslag for et præstembede. Et menighedsråd annoncerede efter en troende præst, hvilket satte sindene i kog. I diskussionen blev der bl.a. argumenteret for, at prædikanten skal bedømmes på sin forkyndelse og ikke på sin tro – som om, det er muligt **er muligt** at adskille præstens tro fra hendes prædiken.

Der er også præster, der mener, at fordringen om en præst, der har modet til at investere sig selv og sin tro i prædikenarbejdet, er en overbelastning af det kirkelige embede. Præster er jo kun almindelige dødelige mennesker, der kan vakle lige så meget i troen som alle andre. Jeg forstår indvendingerne imod et overdrevent personfokus, og det tilsvarende behov for at beskytte sig imod uopfyldelige krav og høje forventninger fra en sekulariseret samtid. Forskningen viste mig imidlertid, at det for kirkegængerne ikke er et spørgsmål om graden af tro eller fromhed, men et spørgsmål om, at være troværdig. Troværdig kan man også være, når man er tvivlende. Så det handler om at have mod. Mod til at være tro mod sin tro. Mod til at være sig selv. Mod til ikke at være en anden eller noget andet, end det man er. Mod til at være lige nøjagtigt dér, hvor man er – både med sin tro og sin tvivl.

Ifølge den danske teolog og filosof Søren Kierkegaard fordrer autenticiteten hverken erkendelse eller viden. Autenticitet er ikke en intellektuel kvalifikation, man kan tilegne sig på universitet. Den autentiske prædikant stiller sig til rådighed som tjener for kristendommen, i ste-

det for at gøre sig til kristendommens mester (Dalsgaard 2012, 24-25). Problemet er ifølge Kierkegaard, at mennesket søger at sikre sig selv, frem for at opgive sig selv til og være lydige mod Gud. Eller sagt på en anden måde, at mennesket søger at være i kontrol frem for i tillid at overgive sig til Gud. For Kierkegaard er autenticitet et udtryk for viljen til at være sig selv, og den vilje udspringer af være lydige mod Gud.

At tale om præstens personlige tro og viljen til at være lydige imod Gud bliver i en dansk prædikentradition ofte forbundet med en from, pietistisk eller ligefrem patetisk og omklamrende teologi. Præsteembedet er i den evangelisk-lutherske kirke defineret af sin funktion, idet præsten skal forkynde evangeliet og forvalte sakramenterne. Det er Gud selv, der sætter sin virkning igennem i prædikenen via Helligånden (CA 5). I den folkekirkelige kontekst er det som nævnt ofte blevet udlagt som om, prædiken og prædikant kan adskilles, idet det ikke er præstens person, men dennes funktion, der er afgørende. Ved at sondre imellem præstens person og dennes funktion, afvises imidlertid også erfaringen af den virkelighed, præster og menigheder agerer i, hvilket er problematisk.

Problemet er ikke den evangelisk-lutherske definition af prædikenen, hvor Gud selv sætter sin virkning igennem i prædikenen via Helligånden. Selvfølgelig er det Gud selv, der er på arbejde, når og hvis et menneske, der lytter til præstens prædikenen, kommer til tro. Det glæder selvsagt også, når et menneske kommer til tro midt i livet uden for kirkerummet. Jeg mindes en kvinde, der sad ved siden af sin datter i en ambulance med blå blink på vej til hospitalet. Pludselig forstod hun betydningen af ordene "din vilje ske" i det fadervor, som hun havde lært til sin konfirmationsforberedelse. Kvinden pegede selv på den hændelse i ambulancen som det tidspunkt, hvor Gud satte sig igennem i hendes liv.

Så selvfølgelig er det Gud selv, der er på arbejde, når et menneske kommer til tro – om det så er i kirken, i konfirmationsforberedelsen, i en ambulance, eller hvad der givetvis er mest almindeligt, som en proces igennem et helt menneskeliv, hvor livserfaringer flettes sammen med kristen forkyndelse. Problemet er altså ikke den evangelisk-lutherske definition af prædikenen, hvor Gud betragtes som handlende agens. Det problematiske er, når mennesket som følge heraf betragtes som passiv. Adskilles præst og prædiken, så forudsætter det en me-

kaniske forståelse af kommunikation, hvor det er muligt at overføre mening fra en bevidsthed til en anden, uafhængig af præsten, der prædiker og kirkegænger, der lytter. Sådan fungerer kommunikation ikke – heller ikke i prædikensituationen. At formulere en teologi, der rummer både menighedens og præstens erfaringer, er en af de mest påtrængende udfordringer til kirkens forkyndelse i dag.

I afhandlingen argumenterede jeg for en mere nuanceret kommunikationsforståelse, hvor præstens og kirkegængerens **person** og dermed også deres relation samt gudstjenestekonteksten inddrages. Prædikens meningen er ikke gemt i manuskriptet, men skabes i selve situationen i et dynamisk samspil mellem kirkegængerens forforståelse og teksten og prædikantens ord, der er indlejret i den konkrete menighed, der fejrer gudstjeneste i et fysisk kirkerum, et sted i verdenen på et bestemt tidspunkt i historien. Alle faktorer spiller ind og bidrager til den mening, der skabes i den enkelte kirkegængers bevidsthed.

Eksempelvis vil en prædiken over Bjergprædikenens ord: “Elsk jeres fjender, og bed for dem, der forfølger jer” (Matt 5,44), høres forskelligt, afhængigt af om man befinder sig i ruinerne efter angrebet på World Trade Center i New York, i en lille landsbykirke på Lolland; eller om ordene udtales af en farvet prædikant i Sydafrika, der har oplevet apartheid, eller af en hvid tjenestemandsansat præst i Nordsjælland, der aldrig har oplevet racediskrimination. Selvfølgelig er den kristne forkyndelse afhængig af konteksten, prædikanten og menigheden.

At evangeliets levende stemme har brug for en prædikant, der har modet til at investere sig selv og sin tro i prædikenarbejdet, betyder selvfølgelig ikke, at prædikanten kan styre eller kontrollere, hvordan kirkegænger, der hører og forstår budskabet (jf. min oplevelse med kirkegænger, der ’også’ var imod prævention). Men prædikanten kan med Kirkegaard’s ord være lydige mod Gud, og stille sig til rådighed som en tjener for evangeliet.

I arbejdet med afhandlingen, hvor jeg var optaget af, hvorfor prædikantens tro er så vigtigt for kirkegængerne, fandt jeg, at prædikantens rolle er som en samtalepartner. En teologisk samtalepartner kan inspirere kirkegængerne til selv at tænke videre – og i dag vil jeg også tilføje, kan inspirere til at være i dialog med Gud. Er prædikanten selv tændt, kan gnisten springe til tilhørerne. Derfor det umiddelbare fokus på præstens person. Jeg beskrev kirkegængernes tankevirkning som en

indre dialog, der er aktiveret af præstens ydre ord. Det prædikanten siger, aktiverer tanker og associationer hos kirkegænger, der ikke nødvendigvis har noget med prædikenen at gøre. Præsten kan sige én ting, der får kirkegænger til at tænke på noget andet. Det kirkegænger tager med sig ud af kirkerummet, er derfor ikke prædikantens ord, men de tanker, ordene har sat i gang i deres bevidsthed.

En anden markant ting, der trådte tydeligt frem i afhandlingen, og som man ikke som prædikant nødvendigvis er opmærksom på, når man selv står på prædikestolen, er, at kirkegængerens indre dialog altid tager udgangspunkt i deres egen situation og forforståelse. Som tilhører er udgangspunktet ikke analysen af den evangelietekst, man få sekunder forinden har hørt, men derimod det man selv er optaget af i sit eget liv. Prædikantens ord sættes i relation til egne personlige erfaringer. Ordene kan tilføje noget udefrakommende, der enten bevæger eller bekræfter det oprindelige udgangspunkt. Markant var det også, at prædikantens perspektiv på teksten så godt som aldrig overtages af tilhørerne.

Jeg konkluderede i afhandlingen, at der skabes en ny mening hos kirkegænger på baggrund af egne erfaringer i dialog med det hørte. Gudstjenestens ord er således ikke i sig selv meningsbærende, før det øjeblik de sættes i forbindelse med kirkegængernes personlige erfaringer og forforståelser. Jeg kaldte dette en nyskabelse af mening, der ikke er identisk med prædikantens intenderede mening, og som heller ikke kan tilskrives kirkegængernes erfaringer alene. Jeg pegede på, at der er noget tredje på spil. Et meningsoverskud, som ikke alene kan forklares ud fra aktørernes bidrag. Dette meningsoverskud – mere end prædikantens ord og mere end kirkegængernes erfaringer – opstår først i selve gudstjenestesituationen. Gudstjenesten sætter således rammerne for et møde mellem prædikantens ord og kirkegængernes erfaring, der skaber et meningsoverskud.

Dette møde kaldte jeg i ph.d.-afhandlingen *Det tredje rum*.² I rollen som forsker beskrev jeg prædikenen som en begivenhed, der sker, et rum, der opstår, hvori ord pludselig kan få en ny og forandret betydning – ikke af sig selv, for det er aktiveret af prædikant og kirkegænger i situationen, men det kan ikke styres eller planlægges af aktørerne.

2. Afhandlingen er omskrevet til en mere tilgængelig bog på dansk (Gaarden 2015), og afhandlingen er også omskrevet til engelsk (Gaarden 2017).

Det er som et uforudsigeligt rum, som prædikanten ikke kender alene af den grund, at kirkegængerne ikke nødvendigvis selv er bekendt med det rum, før det opstår i gudstjenesten. Som prædikant kan man kun indlade sig på eller overgive sig til det tredje rum, og her i dette tredje rum, hvor den ny mening opstår, synes kirkegængerne at hente næring til deres tro.

I rolle som prædikant og som biskop kan jeg nu tolke det tredje rum med kirkens traditionelle termer, og det er indlysende for mig, at det er Helligånden, der er på spil. Selvfølgelig har præsten ikke magten til at styre tilhørernes reception – og godt det samme. Det levner plads til Helligånden, der indgyder tro, hvor og når Gud vil det. Der er en stor frihed i at erkende, at man som prædikant ikke kan styre eller kontrollere, hvordan kirkegængerne modtager og skaber mening i ens ord – og vil jeg hævde – heller ikke skal.

Det er imidlertid såre menneskeligt, at det kan skabe irritation eller frustration, hvis kirkegængerne misforstår ens prædiken. De fleste kender situationen fra hverdagslivet, hvor man føler sig misforstået. Man kan bebrejde den anden: “Du hører ikke efter, hvad jeg siger”, underforstået, at hvis du hørte efter, så ville du også kunne forstå intentionen med mine ord. Eller man kan sige: “du forstår ikke, hvad jeg siger”, underforstået, at der er noget galt med din forståelse. Eller man kan selv tage ansvar for situationen ved at sige, “det var ikke det, jeg mente, så jeg har ikke udtrykt mig tydeligt nok.” Men uanset hvad, så forudsætter man, at ens eget perspektiv og den mening, man selv tillægger sine ord, kan overføres til den anden. Var det muligt, havde verdenshistorien set anderledes ud, og Jesus var næppe blevet korsfæstet.

For 2000 år siden talte tømmersønnen fra Nazareth om Gudsriget og det var langt fra alle, der forstod meningen med hans ord: “Den der ikke bliver født på ny, kan ikke se Guds rige” (Joh 3,3). Den mening, der lå bag ordene kunne ikke overføres, så tilhørerne måtte selv arbejde aktivt med for at skabe mening i ordene. En af dem, Nikodemus spurgte: “Hvordan kan et menneske fødes, når det er gammelt? Det kan da ikke for anden gang komme ind i sin mors liv og fødes?” (Joh 3,4). Som tilhører, skal der arbejdes aktivt for at skabe mening i det hørte – det samme gælder for prædiken.

At skulle prædike er for mig er en af de største glæder ved præsteembedet. I prædikenforberedelserne arbejder jeg som prædikant med

teksterne, hvilket er mere end blot at læse teksterne. Når jeg arbejder med teksterne sker det forunderlige, at teksterne også arbejder i mig. Nok former jeg min prædiken selv, men i prædikenarbejdet formers også jeg selv af teksterne. Det er en næsten usynlig formning, som jeg knap nok registrerede i begyndelsen af min prædikenvirksomhed, men som blev tydeligere med årene. Selvfølgelig er det også Helligånden, der r på spil her.

Prædikenteksterne kan med deres provokerende budskab, opleves som en dyb anfægtelse for al sund fornuft og af menneskets iboende overlevelsesinstinkt. Eksempelvis husker jeg en præst prædike over sætningen: “Elsk jeres fjender, og bed for dem, der forfølger jer” (fra bjergprædikenen Matt 5,43) midt i New Yorks gader endnu inden støvet efter terrorangrebet på World Trade Center havde lagt sig. Det kan Jesus da ikke mene! Anfægtelsen var til at få øje på. At skulle elske sine fjender dagen efter terrorangrebet. Der må da være grænser for næstekærligheden. Prædikanten asede og masede med teksten, som var det en kæmpe stor kampesten, der skulle flyttes midt i murbrokker og ruiner efter de sammenstyrtede tårne.

I prædikenarbejdet retter man som prædikant fokus mod evangelieteksten, der skal prædikkes over. Teksten kan opleves som en kæmpe stor kampesten, som man forsøger at flytte på, fordi den udgør så stor en anfægtelse for jeget i den kontekst, man befinder sig i. Det forunderlige er, at mens man aser og maser med prædiketeksten, uden at kunne flytte den en millimeter, så bliver man umærkeligt selv flyttet. Prædikanten stiller sig selv til rådighed for Gud i prædikenarbejdet ved at lade sig flytte på. Så i prædikenarbejdet formes ikke kun en prædiken, der formes også en prædikant. Grænserne mellem subjekt og objekt ophæves. Prædiken og prædikant flyder sammen.

På denne måde investerer præsten sin personlige tro i prædiken, og bidrager derved til, at evangeliet bliver nærværende og relevant – eller for at bruge et teologisk udtryk, at evangeliet **inkarneres** i tilhørens verden. Det sker ikke ved, at prædikanten forklarer, hvad eller hvordan menigheden skal forstå evangeliet. For det handler ikke om at begribe evangeliet, men om at blive grebet af evangeliet. Hvis prædikanten derimod deler sit arbejde med at ase og mase med teksten, så kan både prædikanten og menigheden blive medaktør i inkarnationen af evan-

geliet. For at lytte til en prædiken, indebærer som sagt ikke en passiv overtagelse af præstens ord.

Det er ikke kun præsten på prædikestolen, der kan tro, at mening kan overføres fra en bevidsthed til en anden. Mange kirkegængerne kan føle, at de ikke har lyttet ordentligt efter, at deres tanker går på vandring, mens præsten prædiker. I interviewene i ph.d.-afhandlingen undskyldte mange kirkegængere, at de ikke kunne huske prædikenen. Det var som om, de selv havde en forestilling om, at de som i en gammeldags overhøring i deres barndoms skoletid skulle kunne genfortælle præstens prædiken ord for ord. Det er imidlertid ikke formålet med en prædiken. Men hvad så?

For Luther er gudstjenesten en samtale mellem Gud og mennesker. Luther definerer det på den måde, at menigheden svarer på Guds ord med bøn og lovsang. Jeg vil tilføje, at når man i gudstjenesten lytter til en prædiken, og ordene sætter tanker i gang, kan den indre dialog også være en samtale med Gud. Sognepræst og teologisk konsulent i Kbh. Stift, Pia Nordin Christensen skriver herom:

Filosoffen og teologen, K.E. Løgstrup rejser i en prædiken spørgsmålet om, hvorfor man skal gå i kirke: "Hvor findes der en tilsvarende indretning og institution, hvor mennesker går hen en gang hver eneste uge – hele året igen – og hører det samme. Og år efter år hører det samme. Slægt efter slægt hører det samme – århundrede efter århundrede. Der sker de samme ting i kirken, de samme ord siges og læses." Det kan synes som det glade vanvid! Hvorfor bliver vi aldrig færdig med at tale om Gud, spørger Løgstrup retorisk? Vi må vel efterhånden have forstået, hvad det handler om? Løgstrup svarer: "Men kirke er det forunderlige, at mens vi taler om gud, kan gud tale til os. Derfor bekender vi hver søndag troen på den helligånd. For det er den helligånd, der gør vores tale om gud til guds tale til os. Dette på sin vis lige så enfoldige som forunderlige, at gud som er genstanden for vor tale og vor høren, i virkeligheden er den, der taler til os – det er helligåndens virke" (Christensen 2015, 6).

Som tilhører kan man være åben og lydhør for, at ordene i gudstjenesten og i prædikenen griber en på en uventet og uforudsigelig måde. Man kan pludselig blive berørt, bevæget eller måske blot blive hensat i en tilstand, hvor tankestrømmen stopper, og der opstår en indre fred og ro. Det er Helligåndens værk.

Hverken kirkebænk eller prædikestol udgør en neutral position eller tilskuerplads, hvor man på afstand kan betragte eller forstå evangeliet

– man må investere sig selv. Både som præst og som kirkegænger har man en aktiv rolle i prædikenbegivenheden. Man kan forberede nok så formfuldendte og velformulerede prædikener, men hvis man ikke selv har noget på spil, hvis det ikke betyder noget for en selv, så er det heller ikke sandsynligt, at det betyder noget for menigheden. Og som menighed, må man også selv stille sig til rådighed for at evangeliet og præstens prædiken kan gribe en. Evangeliet skal hele tiden inkarneres i tilhørernes erfaringsverden på ny – dertil er prædikanten et redskab eller en tjener. Derfor har evangeliets levende stemme **sterke** brug for en præst, der har modet til at investere sig selv og sin tro i prædikenarbejdet, og som viser, hvad prædikenens teologiske budskab betyder i dag.

Litteratur

- Christensen, Pia Nordin 2015: *Prædikenens praksis i spændingen mellem teologi og erfaring*, masteropgave fra Københavns Universitet.
- Confessio Augustana (CA)*.
- Dalsgaard, Matias Møl 2012: *Det protestantiske selv. Kravet om autenticitet i Kierkegaards tænkning*. Frederiksberg, Forlaget Anis.
- Gaarden, Marianne 2014: *Den emergente prædiken: En kvalitativ undersøgelse af mødet mellem prædikantens ord og den situerede kirkegænger i gudstjenesten*. Ph.d.afhandling, Aarhus Universitetsforlag.
- Gaarden, Marianne 2015: *Prædiken som det tredje rum*. Frederiksberg, Forlaget Anis.
- Gaarden, Marianne 2017: *The Third Room of Preaching: The Sermon, the Listener, and the Creation of Meaning*. The Westminster Homiletics Monograph Series.
- Monrad, D.G. 1887: *Ordinationstaler og prædikener af D.G. Monrad*. København, Reitzels Forlag, 1887, her citeret fra Steen Skovsgaard: *Monrad. Et indblik i biskop D.G. Monrads liv og tanker*, Monrad Selskabet, 2013, s. 65.